

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור לתעתק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402

טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש ב מנחם אב תשע"ח: הדלקת נרות: ירושלים 7:11 תל-אביב: 7:26 חיפה 7:19 מוצאי שבת: ירושלים: 8:28 תל-אביב: 8:31 חיפה: 8:32 ר"ת: 9:03

פרשת מטות - מסעי

שמירת הדיבור

להשמר בכל דיבור שייהיה בו רק תועלת וברכה לו ולזולתו, ולא נזק ח"ו!

נלמד, בדרך דרש ורמז, מהפסוק: **"לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה"** (פרק ל-ג) ומובא בשם האר"י ז"ל (ליקוטי תורה - פר' עקב) לבאר: **"לא יחל דברו"** - לא יעשה דיבורו חולין וזול, אלא ייקר כל דיבור היוצא מפיו. שכן כל דיבור פועל גדולות ונצורות בעולמות עליונים לטוב או למוטב. אם דיבוריו טובים וטהורים משפיע רוחניות וקדושה. בורא בהם סגורים. ואם ח"ו דיבוריו רעים ואסורים, פועל בסט"א ח"ו. נברא מהם מלאך רע ומשחית המקטרג עליו תמיד. זהו שנאמר: **"ככל היוצא מפיו" - למטה "יעשה" למעלה.**

כתב החינוך (מצוה רלא): **"אעפ"י שאין בנו כח לדעת באיזה ענין תנוח הקללה במקולל, ואיזה כח בדיבור להביאה עליו, ידענו דרך כלל מכל בני העולם שחוששים לקללות, בין ישראל בין שאר האומות, ויאמרו שקללת בני אדם, גם קללת הדיוט, תעשה רועם במקולל ותדבוק בו המארה והצער, ואחר דעתנו דבר זה מפי הבריות, נאמר כי משרשי המצוה, שמנענו ה' מהזיק בפינו לזולתינו כמו שמנענו מהזיק להם במעשה. וכעין ענין שאמרו חז"ל (מו"ק יח.) ברית כרותה לשפתים. כלומר, שיש כח בדברי פי אדם."**

והזהיר רבי יהודה החסיד זצ"ל (בספר חסידים-תעט): **"כתיב** (משלי כא-כג), **שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו' - ראשי תיבות רמוז "שמשון". שומר פיו ולשונו, שומר מצרות נפשו - ברית כרותה לשפתים. לכך אל יפתח אדם פיו לשטן. לא יאמר אדם לחברו ולא לבניו: תלך ותמיר - מומר יהיה."**

ומוסיף רבי יהודה החסיד: **"אחד היה רגיל לקרוא לבני אדם כשמדברים דברים שלא היו נראים לו "פגרה", או פעמים אמר: אתה עושה כמו כומר... אמר לו החכם: לא יתכן כך לזרע ישראל שלא יתקיים בו או בזרעו. לכך חדל לך."**

אמרו חז"ל בגמרא (ב"ק ל): **אמר רב יהודה** האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין [=הרוצה להיות חסיד, עליו להזהר ולשמור על הדברים העלולים להזיק לזולתו].

וביאר רבינו יוסף חיים מבגדד זצ"ל (בספרו **בן יהודע**) עפ"י מה שאמרו חז"ל **"ברית כרותה לשפתים"**. וכפי שמצינו דוגמאות לכך בתורה בכתב ושבע"פ, שמילים [של פורענות] היוצאות מפי האדם, אף בשגגה, עלולות לעשות נזק גדול.

וכפי שסיפרו חז"ל (כתובות סב) שרבי ינאי אמר על יהודה חתנו **"כפו מטתו"**, והיה זה כשגגה היוצאת מלפני השליט. ונח נפשיה דרבי יהודה. וכן מסופר בגמרא (מועד קטן יח) על דיבורו של פנחס למר שמואל אחיו, שהיה כשגגה היוצאת מלפני השליט שע"י דיבורו גרם אבילות, והוכיחו שמואל היאך לא נזהר בדיבור שהרי **"ברית כרותה לשפתים"**. עיי"ש.

נמצאנו למדים, שיש בכח הדיבורים לעשות נזקים גדולים, ומי שאינו מדקדק בדיבורו, עלול הדיבור להרוג בני אדם, זוהי כוונת חז"ל באומרם **"לקיים מילי דנזיקין"** היינו להשמר בדברים היוצאים מפיו שלא יגרמו כל נזק.

צדיק גוזר...

בסערת מלחמת העולם הראשונה, שהה **כ"ק האדמו"ר רבי יעקב משה מקומרנא זצ"ל** בעיר דרבצין והמוני הגולים שאבו מפיו עידוד ונחמה.

יום אחד פשטה המשטרה על ביתו ומצאה שטרות כסף מכמה מדינות, שכן הגיעו אנשים ממדינות שונות להושע מברכותיו. חשדהו שעיסוקו בהברחת כספים, והעמידוהו למשפט.

השופט שהיה עוכר ישראל הורה לו: **"הסר את הכיפה מראשך!"** הרבי השיב בשלילה. **"חוצפה!"** רתח השופט - **"אני כאן בעל הבית!"** ואולם הרבי השיב בשלוחה: **"יש לי בעל הבית שהוא מעליך!"** חרה אף השופט, ירד מדוכנו וסטר על פניו של הרבי. אמר הרבי: **"היד שהכחה אותי לא תנקה!"**

השופט היה נסער כל כך, שדחה את המשך המשפט למחר. אך למחרת לא בא השופט, והמשפט בוטל. ביום השלישי הראו לרבי מה שנדפס בעתוני המקום ש"הרבי הפלאי" העניש את השופט ויבשה ידו!

באהלי צדיקים

"ותגזור אומר ויקם לך"...

סיפר הגאון **רבי חיים קנייבסקי שליט"א:** כאשר עמד מר ש.פ. לבחירות לראשות הממשלה מול מר מ.ב. אמרו לאביו **הסטייפלער**, שהלה הכריז כי אם יבחר לראשות הממשלה יגייס את כל בחורי הישיבות לצבא.

הגיב הסטייפלער מיניה וביה: **"הוא כבר אף פעם לא יבחר להיות ראש ממשלה!"** והוסיף רבי חיים: **"אמרו לי שהוא מרגיש שקללה רובצת עליו. אני יודע מהי. זהו הדיבור של אבא. ואף שכיהן בתור ממלא מקום, אבל מעולם לא נבחר לראשות הממשלה."**

דרך שיחה

עלון "איש לרעהו" פרשת מטות-מסעי הוקדש לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת דאלא נחמה בת ר' שמואל משה מנדל-פישר ע"ה

שיום היאהרצייט חל ביום ד' מנחם אב

הוקדש ע"י הילדים משפ' אסתר בילדר-בני ברק, משפ' מרדכי מנדל-וינה, משפ' יצחק פישר-פתח תקוה, משפ' יפה הרשקוביץ-נחלים

לקרב את החוטאים ואת הנחשלים - להדריכם ולכוונם לדרך האושר שבחיי תורה ומצוות!

נלמד מהפסוק: "זהקרייתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה ונס שמה רויצה מכה נפש בשגגה" (פרק לה-יא)

לומדים מפסוק זה - אומר בעל חידושי הרי"ם - כיצד יש לנהוג עם אדם כזה שנכשל בעבירה חמורה, וכעת הריהו נרדף, ונפשו מרה עליו על שהרג נפש בשוגג, וכאילו אינו מוצא לו מקום בעולם. שאז מאיר לו הקב"ה פנים ואומר לו: "ושמתי לך מקום" - עדיין לא אבדה תקוותך. יש לך אכסניה בה תנצל מרודפי נפשך. בדרך זו גם עלינו לנהוג: לתת סיכוי ותקוה טובה לחוטאים. לא להתיימש מהם, לא להרחיקם ולעזבם בדרכם הקלוקלת. אלא לקרבם, להדריכם ולכוון להם את הדרך העולה בית ה'.

את ההנהגה המופלאה הזו של הקב"ה שאינו דוחה ומדחיק את החוטא מלפניו אלא מאיר לו פנים, רואים כבר מתחילת בריאת העולם אצל אדם הראשון אחרי החטא, נאמר (בראשית ג-כא) "ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם" ובתרגום אונקלוס, שעשה להם "לבושין דיקר". לא רק שלא הרחיקם מעל פניו, אלא אדרבה, העניק להם בגדים המכבדים את לובשם שיהיו נחשבים ויכירו ביקרת מעלתם שהרי "מאני מכבדותא" - הבגדים מכבדים את האדם.

ויתכן שלענין זה כיוון האבן עזרא, כשהוסיף על פירושו בפסוק, את המילים הבאות: "ומי ימלא גבורותיו ומי יספר מעשיו ונפלאותיו ואין חקר לגדולתו". אשר לכאורה תמוה: היכן רואים כאן את גבורותיו, נפלאותיו וגדולתו של הקב"ה?! אלא: הן הן גבורותיו, והן הן נפלאותיו, שלמרות שחטאו לו אדם וחיה, לא דחאם ולא הרחיקם, כפי שנהוג בממלכת בן"ד, אלא קישטם בבגדי כבוד ותפארה להראות להם שלמרות חטאם, חשובים ונכבדים הם ולא אבדה תקוותם. וכך גם עלינו לנהוג עם החוטאים לתת להם סיכוי ותקוה טובה לחזור למוטב.

וכך גם למד רבי אלעזר בן רבי שמעון [שאינו לבטל ולהפריך את החוטא] מתוך מעשה שאירע עמו, כמסופר בגמרא (תענית כ.ו) שהיה רכוב על החמור [רמז ששלט על החומריות] ושמו שמחה גדולה מפני שלמד תורה הרבה. ונזדמן לו אדם שהיה מכוער ביותר שנתן לו שלום, ולא החזיר לו שלום אלא אמר: כמה מכוער אתה...

וביארנו (בספר איש לרעהו ח"ג-מג) שאין הבנת המעשה כפשוטו שהתכוון לכיעור גופני, אלא דיבר על כיעור רוחני, ומחמת דרגתו הגבוהה ברוחניות לא יכל לסבול כזו שפלות רוחנית שראה באותו אדם שהוא רחוק מתורה ומצוות. ועל זה העיר לו "כמה מכוער אתה". אך אותו אדם עורר את רבי אלעזר שעליו לדון אותו לפי הנסיבות, שאינן תלויות בו, הביאוהו לכך (כגון: תורשה, חינוך וסביבה) באומרו: לך לאומן שעשאתי וכ'.

ואכן קיבל רבי אלעזר את תוכחתו, והבין שא"א לגנות ולבטל כליל את אותו אדם גם כשהוא במצב ירוד כזה. אלא אדרבה, יש לחזקו, לקרבו ולהצילו מרדת שחת, לבל ידח ממנו נידח, כי מי יודע אלו נסיונות קשים ומרים עברו עליו. וזהו שאמר לתלמידיו לאחר מעשה זה: "לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז". (וכפירושו הנאה של ה**בן יהודע** עיי"ש).

בדרשה שנשא הרב מפוניבז' - הגרי"ש כהנמן זצ"ל אחרי השואה, בלונדון, במהלך חיפושו אחרי עקבות אבודים של ילדי ישראל, תינה בזעזוע נפשי עמוק את כאבו וצערו על הטרגדיה הנוראה שפקדה רבים מן היתומים האלו אשר "מציליהם" הנכרים העבירו אותם לשמד. וכך אמר:

"אנו שרויים כעת באותו מצב טראגי שהיה מנת חלקו של נח בתיבה אחר המבול, אשר ברגע שהיה מסוגל לפתוח צוהר ולהביט בעדו החוצה, נוכח לראות שכל העולם חרב... וכאשר שלח לבסוף את היונה, כדי לבדוק אם שרד משהו מן העולם שלפני המבול, הביאה לו "עלה זית טרף בכיה"...

וביארנו חז"ל (במד"ר בראשית-לג) מהו "טרף"? נקטף! [כמו "טרוף טורף יוסף"]]. באותה שעה גדול היה צערו של נח: לא די שהכל נמחה, ונשאר רק שריג זית ועלה בודד, והנה באה היונה וקטפתו... הלא אילו הניחתו במקומו, היה צומח ונעשה אילן גדול... והנה אנחנו בדיוק באותו מצב... טרוף, טורף יוסף"...

יש בנותן טעם להביא רעיון נאה שאמר בענין זה הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל: בפרשת מכירת יוסף נאמר "וישמע ראובן ויציליהו מידם" (בראשית לז-כב). והקשה הרב צדקה: מדוע התורה מייחסת את הצלת יוסף לראובן ולא ליהודה, הרי בעצת ראובן הושלך לבור נחשים ועקרבים שהיא סכנת חיים, ואילו יהודה הרחיקו מסכנה זו!?

אלא תירץ הרב צדקה: נכון שיהודה הצילו מסכנה גופנית, אבל למעשה

יש לקרב בעבותות של אהבה...

מצוי היה בחגי ומועדי ישראל, שהיו נכנסים לבית מדרשו של הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדוינסק זצ"ל (בעל האור שמח) אנשים שונים שהיו רחוקים מלימוד התורה וקיום מצוותיה. הדבר לא מצא חן בעיני חלק מהמתפללים שראו בזה זילות לקדושת המקום. על כן דרשו מהגבאים שלא להרשות לאורחים בלתי רצויים אלו את הכניסה לבית המדרש.

ואולם כאשר נודע הדבר לרבי מאיר שמחה, הגיב על כך ומחה נמרצות באומרו כי אין למנוע משום יהודי את הכניסה לבית המדרש. ואדרבה, יש לנהוג להיפך ולקרב אותם בעבותות של אהבה, בסבלנות, והם ישתפרו בהדרגה: בשלב הראשון יקשיבו הם אל הרינה ואל התפלה. לאחר מכן כבר ידעו לענות "אמן". ואולי אח"כ, בהמשך, יתחילו הם להתפלל באופן שיהפכו במשך הזמן למתפללי בית המדרש, ולאחר מכן ליהודים טובים יראים ושלמים המקיימים תורה ומצוות.

מוציא יקר מזולל...

סיפר ת"ח מופלג המכהן בדינות זה כעשרים וחמש שנה: "הורי היו ניצולי שואה מבוגרים. לא היה להם יכולת נפשית לתת לי את תשומת הלב שדרשתי. התגלגלתי ברחובות והגעתי כמעט לפשע, ועדיין לפני גיל בר מצוה. ליד בית הורי היה בית הכנסת ולידו מגרש כדורגל שבו שיחקתי עם חברים. בעיקר בשבתות.

"כשנהייתי בן 15 כבר כינו אותי בשכונה "עברייך". פעם שיחקנו בכדור והוא עף הישר לכיוון בית הכנסת. בדיוק ברגע זה יצא הרב. [הוא הגאון הנודע הרב עובדיה יוסף זצ"ל]. הכדור פגע במגעו והפילו. התפקעו מצחוק... הוא הרים את הכובע וניגש אלי למגרש ושאל למשפחתי. השבתי בחוצפה... הוא קרא לי לביתו עשה קידוש וערך לי סעודה דשניה. אכלתי כאחד שלא אכל שבוע. הרב אכל מעט רוב הזמן דיבר איתי. לימים הבנתי כי אכלתי גם את המנה שלו... הוא הזמין אותי לבוא גם בימים הבאים.

"עם הזמן התגלה לי שיש עוד 12 ילדים כמוני מהרחוב, אצל הרב הזה בבית. אהבתי אותו וגם לא יכולתי להיות כפוי טובה, הוא החל ללמד אותי דיני המצוות. קנה לי תפילין. למד איתי חומש משנה וגמרא. לימים הלכתי בזכותו לישיבה... בהמשך הוסמכתי לרבנות ולדיינות... הוא חיתן אותי והשתתף בחתונות ילדי והיה סנדק לנכדי... עפ"י פאה"ד

להציל אפילו בשבת...

פעם דיברו עם הגרי"ז סולובייציק זצ"ל אודות הילדים ניצולי השואה שעלו ארצה ולקחו אותם לקיבוצים ומנסים לפרוק מעליהם את החינוך הטהור לתורה ומצוות שקיבלו בבית הוריהם, ומה נדרש לעשות כדי להצילם משם.

והורה הגרי"ז שענין זה הוא בגדר פדיון שבויים ופיקוח נפש ומותר לנסוע אפילו בשבת כדי לחלצם משם.

ואירע פעם שהגרי"ז גער באחד העסקנים שהיה ביכולתו להציל משם ילד בשבת קודש ואמר לו בתרעומת: "חסיד שוטה שכמותך, [על משקל "איזהו חסיד שוטה"? עיין סוטה כא:] היה לך ליקח אוטובוס ולנסוע בשבת למען הצל את הילדים מצפורני הקיבוץ"...

עפ"י עובדות והנהגות לבית בריסק

ימין מקרבת...

אדם חילוני גמור, שמע על השיעורים המעניינים שמוסר הגאון **רבי בן ציון אבא שאול** זצ"ל בשבת קודש. הוא ביקש להעשיר את ידיעותיו והשכלתו. אחד משומעי השיעור ראה אותו מחנה את רכבו ברחוב סמוך, חובש כיפה ובא לשיעור. הוא כעס ואמר לעצמו "היו לא תהיה!" אך זכר את הוראת רבי בן ציון, שלכל דבר בחיים צריך פסק הלכה והחליט לשאול על כך את רבי בן ציון.

שמע רבי בן ציון ואמר: "חלילה וחס, אל תדברו עמו מטוב ועד רע. רק זאת אבקש, שבשבת הבאה תשב סמוך למקום שישב הוא, ותסמן לי ברמז מי האיש".

עשה התלמיד כמצוות רבו. ועם כניסת רבי בן ציון לשיעור סימן לו. והנה לפליאת הכל, מיד פנה אליו רבי בן ציון במאור פנים וברכו בחום "שבת שלום!" הוא ביקש שיפנו עבורו מקום בספסל קרוב ובשבוע שלאחריו הוסיף לכבדו באומרו לו: "השבת אתה יושב בספסל לידי..."

ערב אחד נשמעו דפיקות בדלת ביתו של רבי בן ציון, ובפתח ניצב האדם ההוא. רבי בן ציון זרח לקראתו וקיבלו בהתלהבות: "שלום לך ברוך הבא בצל קורת. הכנס פנימה!"

אותו חילוני פרץ בבכי מחריד עד שהתעשת ואמר, "כבוד הרב, מצפוני אינו מניח לי, איני אדם דתי ולא שומר שבת, ובכל זאת איזה כבוד מלכים הרב חולק לי!"

הרגיעו רבי בן ציון. כיבדו בדברי מתיקה, דיבר על ליבו והורה לו דרך תשובה. לא עברו שבועות ספורים ואותו יהודי הפך להיות שומר תורה ומצוות וכל בניו לימודי ה' בתלמודי תורה...

יגילו במלכם

הכניסו לסכנה רוחנית כשעצתו היתה "מכרוהו לישמעאלים", והיא חמורה יותר, [גדול המחטיאו מההורגו]. לא כן ראובן, אמנם הכניסו למקום אשר בו סכנה גופנית אך אין בו כל נזק רוחני. לפיכך, אי אפשר לייחס את ההצלה ליהודה, כי "הצלה" הנחשבת בתורה היא הצלה ברוחניות.

על גודל החשיבות של קירוב רחוקים בדורינו, כתב **הגרא"א דסלר זצ"ל** (במכתב **מאליהו** ח"ד): "דורינו, דור עקבתא דמשיחא... אחר שעבר עלינו מה שעבר, אין לנו אלא לשאוף לתיקון הכלל ממש. עכשיו שריחמנו ה' והגיענו לארץ ישראל, והניח לנו כאן, קצת קיבוץ שארית הפליטה. איך לא נחשוב על תיקון הכלל. איך לא נקבל על עצמנו להמתמסר במסירות נפש לתשובת הכלל ולבנין הרוחניות. בכל שכבות עם ה'. לעולם לא נשלים עם המצב שחלק ניכר של עמינו סר מדרך התורה, אלא נשתדל בכל מאמצינו להשיב לב בנים אל אבותם כמאמר הנביא "עכ"ד".

נציין, כי חובה ראשונה במעלה, לפני הכל, לקרב תלמידים נחשלים בישיבה, ולא לרחקם! וכפי שכתב **החזון איש** באגרתו (**קובץ אגרות ח"א-א**) לאחד הרמ"ם: אחשוב ליותר נכון להתגלגל ולסבול ולקרב בכל מה שאפשר, וזה כל פרי של הישיבה לתת לפתאים עורמה ולתועים בינה, ואין מקום להאשים את השובבים. כי הלא עיר פרא אדם יולד. ועלינו להשתדל בזה בכל מחיר. ולפעמים ימין דוחה ושמאל מקרבת, ופעמים לקרב בשתי ידיים".

נשאל הגאון **רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל**: פעמים רבות מתריעים הרבנים שיש להזהר מחברים שאינם טובים. האם על מנהלי המוסדות להמנע מלקבל ילדים שאחיהם ירדו מהדרך, פן יושפעו מהם וישפיעו על שאר הילדים?

השיב רבי מיכל יהודה: אכן הרבה מאוד ממקרי הקלקול אצל צעירים הוא בגלל חברים שאינם מהוגנים. אך זה שאחיהם ירדו מדרך התורה אינה סיבה על שאר האחים. ואמנם גם על ההורים, גם על המחנכים והנהלת הת"ת, מוטלת החובה להזהר ולהשגיח שלאח המולקל לא תהיה השפעה על אחיו ושלא יגרום שישמעו או יראו דברים שלא צריכים לשמוע או לראות. אך חובה זו אינה סיבה לפטור עצמם מלקבל את הילד.

איסור חנופה

לא להחניף לרשע [ולא לשבח על מעשיו הרעים כדי למצוא חן בעיניו]!

נלמד מהפסוק: "ולא תחניפו את הארץ אשר אתם בה כי הדם הוא יחניף את הארץ" (פרק לה-לג)

ואמרו חז"ל בספרי: ולא תחניפו את הארץ - הרי זו אזהרה לחניפין. וכתב בספר יראים (סימן נה): ציוה יוצרנו בפרשת ואלה מסעי "ולא תחניפו את הארץ" וסמך ליה "ולא תטמא את הארץ" מאלו למדנו שהמחניף נקרא מטמא את הארץ ועובר בשני לאוין "ולא תחניפו" ו"ולא תטמא" וגורם לשכינה שתסתלק מישראל.

על עונשה של חנופה מסופר בגמרא (סוטה מא): שכאשר קרא המלך אגריפס את פרשת המלך בתורה והגיע לפסוק "לא תוכל לתת עליך איש נכרי" זלגו עיניו דמעות. אמרו לו: אל תירא אגריפס, אחינו אתה. ופירש רש"י שהיה מזרע של הורדוס והמקרא פוסלו מן המלכות ואמרו לו אחינו אתה, שאמו מישראל. ואמרו בגמרא: באותה שעה נתחייבו כליה שהחניפו לאגריפס.

וכתב המנורת המאור (נר ב' כלל ג' ח"א) כי מדברי חז"ל אלו לומדים שאפילו למלך שמוראו גדול, נתחייבו ישראל מפני שהחניפוהו. לפי שהיה להם לירא יותר ממלך מלכי המלכים הקב"ה, כמו שנאמר (דברים א-יז) "לא תגורו מפני איש".

וכל שכן המחניף לחברו שאינו מתיירא ממנו, שזה נמנה עם כת שקרנים וכת חניפים ומסבב רעות רבות לאותו שמחניף. על כן - כותב מנורת המאור - ההולך בדרך טובה יוכיח לחברו ואל יחניפהו ויהיה זוכה ומזכה את הרבים.

בשו"ת משנה הלכות (ח"י סימן רפ"ד) הביא **כ"ק האדמו"ר גאב"ד אונגוואר - הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל** את דברי **הראשית חכמה** (בשעה הקדושה פרק יב) שמותר להחניף לאשתו, משום שלום בית, ולבע"ח שלא ילחצנו, ולרב כדי שילמדו תורה ומצוות. ומצוה גדולה להחניף לתלמידו ולבנו כדי שילמדו ממנו.

והקשה גאב"ד אונגוואר: מדוע מותר להחניף למלוה, הרי קיימא לן שאפילו להקדים לו שלום אסור, אם לא היה רגיל בכך משום רבית דברים!!

עוד נסתפקנו בדין הקדמת שלום לחברו, או כשחייב בכבוד רבו ולא קיים חיובו, ועתה בגלל הלוואה שקיבל ממנו נתעורר לקיים חיובו, האם מותר לו אף שיש בזה ענין רבית?

לא חנף לאיש...

פעם נערכה אסיפה בביתו של ראש ישיבת תורה ודעת בארה"ב, הגאון **רבי אברהם פאם** זצ"ל, בה נכחו מגיד שיעור מפורסם וגם איש עסקים עשיר, שהיה תורם להרבה עניינים חשובים. וגם הרב פאם בעצמו היה נעזר בו ומבקש ממנו תרומות לצדקה.

והנה במהלך ההתדיינות בין הנאספים נתגלעו חילוקי דעות מהותיים בין העשיר לאותו מגיד שיעור אודות ענין מסויים. העשיר יצא מכליו והעיר הערה בלתי מכובדת כלפי אותו מגיד שיעור.

הרב פאם לא נשא לו פנים אלא דפק על השולחן ומחה על כבוד התורה: "מלים כאלה לא ישמעו בבית שלי! האיש הזה הוא תלמיד חכם, מרביץ תורה ברבים... הוא העמיד תלמידים הרבה במשך השנים, מחובתך לדבר אליו בדרך ארץ!"

האפשרות שבביקורת הזו יגרום הרב פאם שהלה יתרום לו פחות או שלא יתרום כלל, לא מנעה מהרב פאם להשמיע את קולו ברמה כדי להגן על כבוד התורה.

אהוב על כולם

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

מהרה יבנה! / הרב נפתלי וינברג

מי כאן "צודק".

והנה האורח מנסה להציל את כבודו באמצעות תשלומים שונים ("שוחד" אה?) שכל מהותם "לפנים משורת הדין". אך בעה"ב ממשיך להתעקש יקוב הדין את ההר!

ואם תאמר מקרה חד-פעמי הוא זה! לא ולא. היו נוכחים שם חכמים ומכובדים אשר לא מיחו על התנהגות בעל הבית, משמע העמדת הדין על תילו הייתה רווחת - וכפי שהגמרא אומרת "העמידו דיניהם על דין תורה". אם-כן קל לנחש שהסיפור עם קמצא בא ללמד על הכלל, על סיפורים מצערים דומים שיחדיו יצרו את המצב והאווירה שהביאו את החורבן. בית-המקדש בכל מהותו נועד לחבר את כלל ישראל, ברגע שהעם נפרד בית המקדש מתפורר מאליו!

* * *

את פרשת בלק קראנו השנה בעיצומו של "שבעה עשר בתמוז", ושמא זה כדי שנלמד ממנו משהו לעניינא-דיומא:

המלאך אומר לבלעם שהוא הרג את האתון כדי לשמור על כבודו "שלא יאמרו זו היא שסילקה את בלעם בתוכחתה - ולא יכל להשיב, שחס המקום על כבוד הבריות" (רש"י במדבר כב, לג ועי' שפ"ח). רש"י מציין שני מקומות דומים נוספים בפרשת קדושים (ויקרא כ, טו-טז) שהורגים את הבהמה למרות שאיננה אשמה, אלא כדי שלא תגרם על ידה בושה לאותו חוטא.

נשאלת השאלה: וכי מוטל עלינו לדאוג לכבודם של אותם שפלים? אדרבה! שהחוטאים הנבזים הללו יקבלו את בושתם וחרפתם בפרסום הגדול ביותר "למען ישמעו ויראו!"

גם אצל פרעה אנו מוצאים את משה מתרה בו, שבסופו של דבר ירדו אליו כל עבדי פרעה להתחנן שעם ישראל יצא ממצרים. שואל רש"י (שמות יא, ח) והרי בסוף ירד אליו פרעה עצמו, ומדוע אמר שעבדיו ירדו? אלא "חלק כבוד למלכות". ועל איזה מלכות אנחנו מדברים? על רודן שרוחץ בכל יום בדמם של ילדי ישראל! פלא פלאים.

אלא שבכל המקרים הללו דווקא, במקום שהמושכל הראשון חושב להיפך, התורה באה ללמדנו, עד כמה יש לכבד כל אדם. לא מצד מעשיו, שהרי במעשיו הרשיע. אלא מצד עצם הצלם בו נברא, אפילו אם אינו יהודי. על אחת כמה וכמה, בן בנו של קל וחומר עד כמה יש לכבד, להתרחק משנאת חנם **ביננו-אחינו** בני ישראל, ולהביט לפנימיות הטובה של כל יהודי - וכך נזכה שיבנה בית המקדש בימינו!

תיגש לכל ילד בן שמונה ותשאל: 'על מה חרב הבית?' הוא יענה ללא היסוס: על 'שנאת חנם'!

את התשובה הוא לקח מגמרא מפורשת במסכת יומא (דף ט' ע"ב). אבל מה עוד כתוב באותה שורה בגמרא? "מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם" - והשאלה מזדעקת מאליה: זה עתה קבענו שבמקדש שני הייתה "גמילות חסדים" אז מה מקום יש ל"שנאת חנם"?

ובכלל; הלא חז"ל מתארים כאן מצב אידיאלי. בדבריהם לא התייחסו למיעוט העם, אלא לרוב הדור שהיה עוסק בתורה! מקיים מצוות! גומל חסדים! הלוואי עלינו!

ובכל זאת: בית המקדש חרב באותו דור!!

מה קורה פה!!

* * *

דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר. הנה גמרא נוספת: "לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה" (בבא מציעא דף ל' ע"ב). נשאלת השאלה, מה רע בדיון-תורה? אלא שהאנשים מיאנו להתפשר "ולא עבדו לפנים משורת הדין". ושוב אנו מבקשים להבין, ומה רע בשורת-הדין? אלא שרצונו של הקב"ה שישרור שלום ביננו. וכאשר אתה מעמיד את הדברים על שורת הדין, אז אתה אולי "צודק" - אבל שלום כבר לא יצא מזה!

תוס' (ד"ה לא) מקשים שהגמרא הזו סותרת את הגמרא ביומא שירושלים חרבה מפני שנאת חנם. ונראה לבאר ששתי הסיבות כרוכות זו בזו: מדוע הם העמידו את דבריהם על שורת הדין? מדוע התקשו לבוא לקראת השני ולהתפשר...? בגלל שנאת חנם שהייתה טמונה בליבם! היינו שהמידה שנטועה עמוק עמוק בלב מתפרצת החוצה בכל מיני צורות (עי' יד יוסף' על עין יעקב ביומא שמהות שנאת חנם שהיא נסתרת עמוק בלב). במקרה שכזה עוסק השיח האנושי בוויכוח הלכתי בשאלה ממונית, אך הגורם הפנימי הוא בכלל שנאת חנם!

* * *

מה קרה עם 'קמצא ו'בר-קמצא'? אורח שאיננו מוזמן מגיע בטעות לאירוע, בעל-הבית מבקש ממנו להסתלק. האם מצד הדין בעה"ב איננו "צודק"? הבית רשום על שמו בטאבו, ואין כל זכות לאורח לדרוך כאן. תשאלו כל יועץ משפטי מתחיל

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il